

Posudek na diplomovou práci

Posudek oponenta diplomové práce

„Neverbální prvky v psychoterapii adolescentů“

kterou předkládá Klára Vraná

Práce s neverbálními projevy, nutnost všimnout si neverbální složky komunikace a schopnost adekvátně na ni reagovat patří do většiny psychotherapeutických procesů, ač mohou primárně stavět na verbální komunikaci. Autorka ve své práci zaměřila pozornost právě na uvedený fenomén, jeho přítomnost, rozsah a především význam při psychoterapii. Současně zvolila specifickou cílovou skupinu, neboť celou svojí práci věnovala pouze dospívajícím. Jak na mnoha místech sama dokládá, představuje adolescence významné vývojové období plné závažných změn, k nimž patří také rozvoj a typické projevy komunikačních schopností. Současně dospívající vzhledem k úrovni kognitivního vývoje i socializace představují pravděpodobně vývojově první věkovou kategorii, u níž lze realizovat všechny tradiční formy psychoterapie, které jsou rozšířené v dospělé populaci. Přesto přinášejí dospívající do psychoterapie množství specifických situací.

Diplomová práce je tradičně rozdělena na dvě stěžejní části – literárně-přehledovou a empirickou. V úvodu autorka nejprve přesně definuje svá východiska, tj. dvě základní pojetí termínu „neverbální prvek“, který představuje klíčový pojem pro celou práci. Následující rozsáhlá kapitola je věnována různým terapeutickým přístupům, které v rozličné míře pracují s neverbálními prvky. V této souvislosti autorka realizovala stručný (avšak poměrně detailní) výzkum mezi představiteli, případně absolventy většiny základních psychotherapeutických směrů. Na základě jejich výpovědí se pokusila kategorizovat jednotlivé systémy z hlediska rozsahu zaměření na neverbální projevy v průběhu terapie. Získané výsledky nejen podrobně komentovala, ale rovněž přehledně graficky znázornila.

Poslední kapitola literárně-přehledové části se věnuje období adolescence a jeho typickým projevům z hlediska kognitivního, sociálního i emocionálního vývoje. V souladu s tématem diplomové práce je jedna podkapitola zaměřena také na specifika terapeutické práce s dospívajícími.

Celá teoretická část diplomové práce je zpracována v širokém kontextu, je zmíněno množství relevantních souvislostí, po celou dobu se autorka daří udržet jednotnou myšlenkovou linii. Informace jsou prezentovány čtivým a osobitým způsobem, velmi často autorka vkládá do textu své vlastní názory. Oceňuji, že propojuje poznatky získané v literárních zdrojích s konkrétními výstupy v empirické části. Jako nedostatečné vnímám ne zcela adekvátní užití citací použitých zdrojů. V některých kapitolách není zřejmé, zda autorka získala informace z citovaného pramene (je uveden až několik odstavců dále). Mimo to opakovaně cituje sekundární zdroje, ač je zcela zřejmé, že by bylo velmi snadné dohledat původní literaturu (např. Piageta, Janouška, Yaloma).

Empirická část je zpracována kvalitativně za využití patnácti případových studií. Data získala autorka od spolupracujících psychotherapeutů, osobně pozorováním a asistencí v průběhu svých stáží na pracovištích, kde terapie probíhala, a několik posledních kazuistik je čerpáno z dostupné literatury. Ve všech prezentovaných případech představuje práce s neverbálním prvkem významnou součást právě probíhající fáze psychoterapie.

Následně autorka provádí detailní analýzu prezentovaných psychoterapeutických sezení. Zaměřuje se na situaci, v níž se terapeutický prvek vyskytl, jakou měl podobu, v čem spočíval jeho vliv na další průběh terapie. Sleduje rovněž, kdo byl iniciátorem celé popisované interakce a v případě terapeutova záměru se snaží vystopovat případné zdroje užití neverbálního prvku v příslušném terapeutickém přístupu. Analyzuje také souvislosti mezi situací vzniku neverbálního prvku a jeho přímým vlivem na psychoterapeutický proces. Hledání odpovědí na každou položenou otázku probíhá nejprve prostřednictvím studia všech kazuistik. Na základě získaných informací se autorka pokouší vytvořit příslušnou kategorizaci sledovaného jevu. Získané výsledky dále uvádí v kontextu práce s dospívajícími pacienty a jejich specifickými obtížemi, které vedly k zahájení spolupráce s psychoterapeuty.

Veškeré informace jsou přehledně zpracovány formou tabulek a následně komentovány. Ačkoli množství kazuistik není vyčerpávající, přesto autorka dochází k zajímavým výsledkům, které si zaslouží pozornost. Oceňuji rovněž, že zmiňuje i situace, kdy zapojení neverbálních prvků nemělo žádný významný efekt, ačkoli celkově vyznívá práce ve prospěch využívání neverbálních prvků v psychoterapii. Z formálního hlediska je třeba vytknout záměnu pořadí závěrečných kapitol. Diskuse by měla předcházet závěru práce.

Autorka čtivým a přehledným způsobem zpracovala téma, které si bezpochyby zasluží pozornost. Jak sama uvádí, někteří odborníci pokládají neverbální projevy za zcela samozřejmou součást psychoterapie. Dokonce z těchto důvodů pokládali téma diplomové práce za poněkud zanedbatelné. Získané výsledky ukazují, že v práci s dospívajícími má svůj význam klást na neverbální projevy důraz. Autorka pracovala za využití kvalitativních přístupů, formální náležitosti diplomové práce jsou adekvátní – až na výše uvedené.

Na závěr otázky: S ohledem na výsledky práce, jaká doporučení byste dala psychoterapeutům, kteří s dospívajícími často pracují? Jaká vidíte rizika v „nadměrném terapeutizování“ běžných interakcí? V kontextu kvalitativní metodologie, kterou používáte, jak byste formulovala „teorii“, k níž jste dospěla?

Klára Vraná předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie UK FF v Praze.

Praha 26. 8. 2008

PhDr. Lenka Krejčová